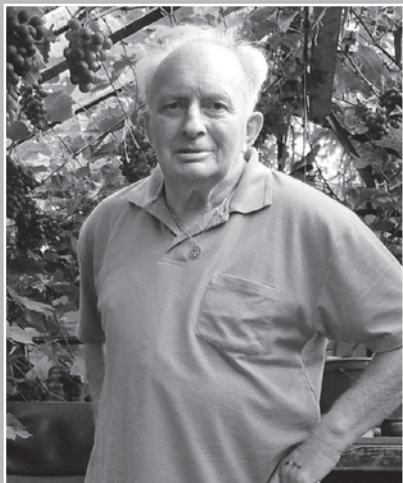

oud broek.nl

SEPTEMBER 2010

- *Het Broeker archief van Anton de Boer*
- *De turfgravers van de Wagengouw*
- *Wie wurgde Sijtje Koster?*

Anton de Boer heeft waarschijnlijk het record 'grootste collectie krantenknipsels over Broek in Waterland en omgeving'. Hij is toe aan zijn honderdste plakboek.

Ruim vijftig jaar knippen en plakken

Je komt er niet zo gauw, daar waar, vlak voor de Peereboomweg, de Molengouw naar rechts afbuigt. Het bordje 'Eigen weg' houdt de brave burger tegen, tenzij hij bij aanwonenden moet zijn. Janny en Anton de Boer wonen in een ark aan die 'eigen weg', vlakbij de grote boerderij waarin Anton 77 jaar geleden werd geboren.

Zijn ouders hadden er een melkveebedrijf met 24 koeien. "Vanzelfsprekend ook jongvee," zegt Anton de Boer. Hij herinnert zich het kleine keukentje aan de noordzijde, dat grensde aan de dors. In het midden van de boerderij stond de hooimijt. "Dat hooi haalde je met een jacobs ladder naar boven."

Janny, die in 1957 met Anton trouwde, kwam ook van een boerderij - in Zuiderwoude. "Wij hadden geen jacobs ladder, maar een hooiblazer op electra," zegt ze. "Het hooi werd dan door een dikke pijp gezogen." Anton: "Van tijd tot tijd kregen wij last van hooibroei. Een keer moest de hele hooischaar worden leeggehaald."

Anton vertelt hoe je als doorgewinterde boer kon ruiken, dat er hooibroei zat aan te komen. "Het stinkt dan heel scherp naar ammoniak. Was het zo ver, dan liet je de hooispitter komen, die zijn hooi-ijzer in de berg hooi stak. Hij kon aan de temperatuur van het hooi-ijzer voelen of er broei was. Zo ja, dan moest je het hooi uit elkaar halen, zodat de warmte weg kon. Anders vloog de hele boel in brand."

Ze hadden ook varkens, zegt Anton, en biggen. "Je kocht voer bij voerboer Prijs hier aan het Zuideinde. Dat rekende je af, nadat je de biggen had verkocht. Je kreeg bijvoorbeeld elfhonderd gulden voor je biggen, maar dan moest er duizend gulden naar de voerboer. Had je maar honderd gulden verdiend."

COLOFON

Het bestuur van Vereniging Oud Broek in Waterland:

Naam	Positie	E-mail	Telefoon
Dick Broeder	Voorzitter	<i>d.broeder@hetnet.nl</i>	020-4033032
Vacant	Secretaris	<i>atsiedrijver@zonnet.nl</i>	020-4031201
Atsie Drijver	Penningmeester Collectie	<i>atsiedrijver@zonnet.nl</i>	020-4031201
Jan Maars	Projecten, Rondleidingen, Collectie	<i>j.maars@planet.nl</i>	020-4031118 06-53923773
Aagje Bruijn	Collectie	<i>j.j.wortel@hetnet.nl</i>	020-4031216
Ron Baltussen	Beschermd dorpsgezicht	<i>ronbaltussen@hetnet.nl</i>	020-4033714
Frouke Wieringa	Broeker Bijdragen	<i>brawier@xs4all.nl</i>	020-4031858

Medewerkers:

Nico Merkelijn, Studio Hans Mulder, Hanneke de Wit, Adrie Beunder en Hillebrand Kuypers.

Correspondentieadres: Vereniging Oud Broek in Waterland, Buitenweeren 17,
1151 BE Broek in Waterland

E-mail: info@oudbroek.nl • <http://www.oudbroek.nl> • Rabobank: 31.07.02.194

De lagere school aan het Room-
einde was in het begin voor Anton
geen pretje. "Ik was linkshandig,
maar dat werd er als het ware uit-
geslagen. Nu schrijf ik met mijn
rechterhand, maar voor de rest
doe ik alles met mijn linkerhand."

Anton ging naar de landbouw- en
later naar de tuinbouwschool. Hij
heeft nog een jaar in de Beemster
op een tuinderij gewerkt, voordat
hij terugkeerde naar de boerderij
van zijn ouders.

"Ik verdiende zestig gulden in de
week plus een liter melk," zegt An-
ton, die inmiddels met Janny was
getrouwd. Ze kregen een dochter
en later een schoonzoon en een kleindochter en -zoon.

Janny: "Toen we wilden trouwen, konden we een half huis huren op de plek waar nu de bus-
halte is, maar dan moesten we de wc delen met de burens. Zo waren er nog wat onaantrekke-
lijke aanbiedingen. Zullen we een ark laten bouwen? zeiden we tegen elkaar. De woonark was
toen net in opkomst."

Rustig stroomt het water al 53 jaar langs de woonark. Rustig? "Op warme dagen moet je hier
niet komen," zegt Anton. "Wil je zwaaien naar de passanten in hun boten, dan kun je je hand
maar beter in de zwaai houdend houden." Janny: "Ze hebben vaak van die grote sloepen met mo-
toren van meer dan honderd pk, die enorm veel lawaai maken. We vinden het niet erg, als het
op zondag eens flink regent."

Buschauffeur

Zijn vader wilde het beheer van de boerderij niet uit handen geven en Anton had gemerkt
dat zijn hart niet bij het boerenbedrijf lag. Janny: "De man van een buurmeisje hier, die bij bus-
bedrijf Naco werkte, zat bijna iedere dag te vissen." Anton: "Het busbedrijf trok mij wel." Janny:
"Misschien zat het in je familie; jouw vader ging ook graag naar de garage van Kelderman om
wat rond te kijken en te praten."

Anton de Boer heeft ruim 31 jaar met veel genoegen bij het busbedrijf gewerkt. "Naar Volen-
dam, Purmerend, Marken, Broek in Waterland natuurlijk, Monnickendam. Het was afwisselend;
als je late dienst had, was je overdag vrij."

Hij weet niet meer precies wanneer hij is begonnen 'de geschiedenis van Broek in Waterland
en omgeving uit te knippen'. De Boer doet het in elk geval al heel, heel lang. "Ik knipte alles
uit dagblad Waterland en uit de gratis huis-aan-huisbladen." Wie wil weten wat pakweg in
1960 hier in de omgeving gebeurde, kan bij wijze van spreken bij hem terecht.

De boerderij waar Anton werd geboren.

De Boer laat een paar plakboeken zien, waaronder het nieuwste, zijn honderdste. Alle artike-
len, stukjes, foto's en overlijdensadvertenties zijn keurig uitgeknipt en ingeplakt. "Het lukt
me tegenwoordig niet meer dat zo netjes te doen, doordat ik de Ziekte van Parkinson heb,"
zegt Anton. Janny: "Nu knip ik de stukken uit en plak ik ze in, al is het eerlijk gezegd niet mijn
hobby."

Behalve opbouwer van een persoonlijk Broeks archief, was Anton de Boer ook plaatselijk film-
maker. Hij heeft tal van historische gebeurtenissen op video vastgelegd. "Piet Stolk, Jan Mars,
Jan Nierop sr en Jan Visser heb ik geïnterviewd." Op de tele-
visie draait De Boer een voor-
beeld af: de restauratie van
de kerk in Broek in Waterland
eind jaren tachtig. Uitgebreid
vertelt Kees Oud, de (man van de) koster, wat hij tegenkomt in de tot op het bot uitgekleden
kerk en hoe deze zal worden opgeknapt. De Boer: "Op verzoek filmde ik ook bruiloften, vanaf
het bezoek aan de kapper tot het vertrek op huwelijksreis."

'Op verzoek filmde ik ook bruiloften, vanaf het bezoek aan de kapper tot het vertrek op huwelijksreis'

Luciferplaatjes

De Boer is gepast-trots op zijn verzameling Broeker historie, maar trotser nog is hij op een
ander onderdeel van zijn hobby. Dat is een interessante collectie luciferplaatjes. Sommige zijn
ouder dan honderd jaar, bijvoorbeeld het plaatje, waarop de inhuldiging van koningin Wil-
helmina in 1898 is afgebeeld.

Luciferplaatjes zijn de afbeeldingen die op luciferdoosjes waren geplakt. Het verzamelen ervan
was een rage; daarom zaten wereldwijd op de doosjes 'begeerlijke' plaatjes. Anton: "De plaatjes
weekte je van de doosjes af, je liet ze drogen op een stuk plastic op de grond en plakte ze in.
We hadden ten slotte hele stapels doosjes lucifers in huis zonder plaatjes, want zó veel lucifers
kreeg je niet opgebruikt."

In de Beurs van Berlage in Amsterdam werd eens per maand op zaterdag een ruilbeurs geor-
ganiseerd. Daar was Anton vaak te vinden. "Voor een mooi plaatje had ik zó 4,5 of vijf gulden
over." Janny: "We hebben ook een kennisje dat naar Nieuw-Zeeland emigreerde en dat ons hele
series Nieuw-Zeelandse luciferplaatjes stuurde."

Bladerend in het plakboek zie je een wonderlijke verzameling. Een serie Wilhelmina, kle-
derdrachten, onze provincies. Typische Oostblok fotootjes uit Tsjecho-Slowakije. Formosa, Ja-
pan, Ecuador en Peru, Spanje, Portugal, Hongarije en België zijn in grote series verschillende
plaatjes vertegenwoordigd. Er is een reeks ANWB, Olympische spelen in Melbourne, indianen-
kostuums.

Anton: "Ik heb nog veel meer liggen, want ik heb ook alle Europese en Wereldkampioenschap-
pen bijgehouden. Maar die zijn nog niet ingeplakt." Janny: "Dat ga ik nu voor je doen, maar
dan wel de Europese en de Wereldkampioenschappen door elkaar heen. Anders wordt het te
ingewikkeld."

Hanneke de Wit

Helaas.....

Enkele dagen voor de realisatie van een nieuw bruggetje aan het Leeteinde werden we door een veront-ruste Jeppe van Rijssel van het Broeker Huis gebeld met de mededeling, dat de leuning van het te res-taureren bruggetje met nieuwe stenen zouden worden opgemaakt.

Dezelfde uitvoering zoals die enkele jaren geleden aan het Havenrak is geschied, stemden Jeppe en daarop ook enkele bestuursleden van Vereniging Oud Broek in Waterland op z'n zachtst gezegd niet vrolijk.

Na een telefoontje met de aannemer en met wethouder Patrick Kools, die onmiddellijk aan de slag ging, werd het werk enkele dagen stilgelegd. Dezelfde dag nog heeft Oud Broek enkele foto's en een werktekening van Cornelis Schoon (eind 18de eeuw) van hoe het oorspronkelijk was - en hoe het ook zou kunnen en het eigenlijk zou moeten - naar het Gemeentehuis ge-stuurd. De betrokken bestuurders legden het voor aan de eerstvolgende CSDB (Commissie Stads- en Dorpsbe-heer) vergadering.

Helaas: deze adviseerde enkele dagen later toch anders. De commissieleden besloten dat de leuning in - nu weliswaar oude - stenen uitgevoerd moesten worden. Het motief luidde dat hier de laatste vijftig jaar ook stenen leuning hadden gezeten. Bovendien meenden de commissieleden, dat wanneer men houten leuning zou aanbrengen, er ook een houten bruggetje moest komen.

Wij, bestuursleden van Vereniging Oud Broek in Waterland, kunnen ons hier iets bij voorstellen, alhoewel we toch vinden dat de zijtjes (bruggetjes) op de Erven en op het Roomeinde beter passen en thuishoren in de historische kern.

Jammer: we hebben ons uiterste best gedaan.

URINOIR IN OUDE GLORIE HERSTELD

Oud Broek is vrijwel zeker de enige historische vereniging met een urinoir in de collectie - en nog wel één dat volop in gebruik is. Het urinoir staat bij de Leerkamer van de voormalige pastorie aan het Kerkplein. Een enigszins aards object, maar wel op een zichtbare plaats in het dorp.

Ook voor een 'nederig' voorwerp als dit, is onderhoud van groot belang, zeker als het gaat om een houten constructie. Nadat het urinoir jarenlang aan weer en wind was blootgesteld, vond Vereniging Oud Broek in Waterland het tijd om het onderhoud eens goed aan te pakken. Na diverse, vooral ambtelijke hindernissen kon dat onderhoud in juni worden uitgevoerd.

Restauratie is waarschijnlijk een betere term, want het werk werd zeer grondig aangepakt door timmerlieden en schilders. Ook technisch gesproken is het urinoir weer bij de tijd, want de afvoer is eindelijk aangesloten op het riool. Afwatering op het Dee is dus verleden tijd.

Kraam Broekermarkt weer druk bezocht

Rijen dik stonden de mensen voor de kraam van Oud Broek op de Broeker markt, de tweede zaterdag van de Broeker Feestweek (14 augustus).

Een grote publiekstrekker was dit jaar de historische quiz over Broek in Waterland, waaraan maar liefst 147 mensen deelnamen. Zij konden aan de hand van vragen en foto's blijk geven van hun kennis van Broek.

In de praktijk viel dat nog lang niet mee, want uiteindelijk bleken slechts 35 deelnemers alle vragen goed beantwoord te hebben. Deze mensen konden onder andere precies zeggen wie er in 1990, het jaar dat Broek op-hield een zelfstandige gemeente te zijn, burgemeester, gemeentesecretaris, wethouder en raadslid waren. Er is in elk geval weinig mis met de kennis van de Broekers over de recente geschiedenis van Broek.....

De juiste inzenders maakten kans op een paar aardige prijzen, ter beschikking gesteld door Broeker ondernemers: een waardebou voor pannenkoekenhuis De Witte Swaen (3e prijs), een Kleine Cruise (3 uur varen met een fluis-terboot bij Waterlandrecreatie, 2e prijs) of een Grote Cruise (7 uur varen met een fluisterboot, 1e prijs). Leuke prijzen dus, die geheel passen bij het dorp Broek.

De winnaars van de quiz hebben inmiddels persoonlijk bericht ontvangen.

UIT HET BROEKER ARCHIEF VAN ANTON DE BOER

Fietsen niet altijd veilig

Broek in Waterland. De 16-jarige J. de H. zou even per fiets eieren halen. Het tot dat doel meegenomen blik geraakte echter tussen stuur en knie, waardoor de fiets in het Havenrak schoot en de jongen zelf door de punten van het daar staande hek zo ernstig aan de boven-arm werd verwond, dat hij, na eerst door mevr. Simoons te zijn verbonden, voor verdere behandeling naar elders werd vervoerd.

Krantenknipsel uit 1951

„Broekerhuis” in September geopend?

Broek in Waterland. De verbouwing van het „Broekerhuis” vordert gestadig. De geheel uitgesloopte bovenverdieping is grotendeels klaar, terwijl nu de werkzaamheden gelijkvloers met kracht worden aangepakt. Het ziet er wel naar uit dat, indien er in dit tempo wordt voort-gewerkt, de opening in September kan plaats vinden.

Krantenknipsel uit 1953

Huizen voor veengravers aan de Wagengouw

Komend van Zuideinde en daarna klimmend en dalend over de Langebrug kom je aan de Wagengouw, met links en rechts fraaie oude en nieuwe huizen. Na een flauwe bocht passeer je Heems Weer en West Weer en dan ben je in wat lange tijd het Rooie Dorp heette. "Vanwege de rode daken op onze huizen? Omdat veel mensen lid waren van de SDAP, de voorloopster van de PvdA? We weten het niet," zegt bewoner Adrie Beunder.

Volgens Broeker Bijdrage 33 (februari 1993) werd de Wagengouw als onderdeel van de Wagenweg, evenals de Langebrug, aangelegd in 1594. De weg verbond Broek in Waterland met Monnickendam en Edam en, de andere kant op, via Zunderdorp met Amsterdam. In de achttiende eeuw werd de Wagengouw nog de Oude Wagenweg genoemd.

Op de vijftig woningen, 25x twee onder een kap, die het zogenoemde Rooie Dorp vormen, richt zich vandaag onze aandacht. "Ze waren er bijna niet meer geweest,"

zegt dorpskenner Adrie Beunder. "In de jaren zeventig zouden ze worden afgebroken. Wethouder Roel Kingma en Teun en Aartje Hooijer hebben zich enorm ingespannen voor het behoud van de huizen." Broer en zus Hooijer waren bestuurslid van Woningbouwvereniging Meerveld, de eigenares van de woningen.

De huizen waarin Elly en Adrie Beunder wonen, en vroeger ook de Hooijers, dateren van de jaren twintig. Ze werden op initiatief van het Amsterdamse oud-raadslid J. Van Meerveld gebouwd voor de veenders, de turfgravers die hier kwamen werken. "In de beginjaren bleven veel huizen onbewoond. Veenders lieten zelf een huis bouwen aan de Galgouw, of ze ver-

bleven in woonboten en gingen in het weekend terug naar huis, naar Ouderkerk of IJpendam," vertelt Beunder.

Binnenschippers

In 1940 trokken binnenschippers, die hun schip kwijt waren geraakt aan de nazi's, in de leegstaande woningen in. "Sindsdien staat er nooit meer een leeg," zegt Beunder die er sinds eind jaren vijftig woont. "De huizen zijn de enige in het kader van de sociale woningbouw in het dorp. Vroeger betaalde je dertig gulden huur in de maand. Nu zijn de huren flink hoger, maar vergeleken met andere huren, zijn ze nog steeds laag. Wie hier eenmaal zit, blijft er zitten. Het verloop is gering."

De Wagengouw was tot ver in de vorige eeuw een onverharde weg. Over de sloot aan de voorkant van de huizen liepen een paar bruggetjes. "Nee, we vonden het niet erg dat die sloot op den duur is gedempt," zegt Adrie. "Dat water was maar gevaarlijk voor de kinderen. Een voordeel was wel, dat je dankzij die slootjes minder hinder ondervond van het zware landbouwverkeer."

Het Rooie Dorp was gebouwd op een koude plek, waar de oostenwind hard tekeer kon gaan. Adrie: "Vroeger zaten hier aan de ramen houten luiken, die de mensen 's avonds dicht deden." Elly: "In koude winters lag de rijp op de dekens". Adrie: "Herinner je je de strenge winter van 1963? Het IJsselmeer was bevroren en de sneeuw reikte tot aan de dakgoot. Later werden onze huizen gerenoveerd."

De eerste renovatie, in 1967, was meer een opknapbeurt. De tweede, in 1985, werd grondig aangepakt. Beunder: "De dakpannen vielen hier geregeld naar beneden. Bij de renovatie kregen we platte dakpannen; sindsdien is er nooit meer een losgeraakt." De stenen muren werden afgesmeerd met een spijkerharde laag, die de woningen isoleerde. Elly Beunder: "We hebben toen in een wisselwoning gezeten; onze meubels waren opgeslagen. Ik moet zeggen, dat we destijds goed zijn opgevangen."

"Het is hier mooi wonen," zeggen Elly en Adrie Beunder, "maar binnenkort gaat er veel veranderen. Dan worden aan de Veenderijvaart, hier achter ons, nieuwe, grote huizen gebouwd. Hoe dat uitpakt, moeten we afwachten."

Willem Vos werd in maart 1940 geboren aan de Wagengouw in Broek in Waterland. Vos is vooral bekend doordat hij het VOC-schip Batavia opnieuw bouwde. Zeevaardig. Vos, die in Lelystad woont, schrijft zijn levensverhaal. Hieronder, ingekort, deel 1.

'Mijn opa smeedde stukken, zo zwaar als 25 paarden'

'Mijn vader, Cornelis (Kees) Vos (1905-1963) woonde met zijn ouders, vijf broers en twee zussen aan de Zeeburgerdijk in Amsterdam-Oost. Hij kon zo zijn weggelopen uit *Titaantjes* van Nescio; hij groeide op in een hechte vriendenclub. Ook zij vonden de Sarphatistraat, de Oranjesluizen en Durgerdam de mooiste plekken op aarde. Ook een van zijn vrienden maakte een einde aan zijn leven.

Grootmoeder Vos heette voordat ze trouwde Kraamwinkel. Ik herinner mij haar als een enigszins verbitterde vrouw met een donker schort voor. Ze foeterde altijd op mijn opa omdat hij zogenaamd onhandig was en vroeger veel had gedronken.

Grootvader Vos was tot zijn zesenzestigste ploegbaas in de grofsmederij bij Werkspoor. Met mechanisch smeedgerei smeedde zijn ploeg stukken tot 21.000 kilo. Toen ik dat later vertelde aan Henk Smeenk, werd ik vierkant uitgelachen. Henk was bedrijfsleider op de boerderij van de weduwe Roele in de Belmermeer. Op woensdagmiddag hielp ik hem vaak. Volgens Henk was het onmogelijk: 21.000 kilo, dat zijn meer dan twintig paarden aan een stuk, zei hij.

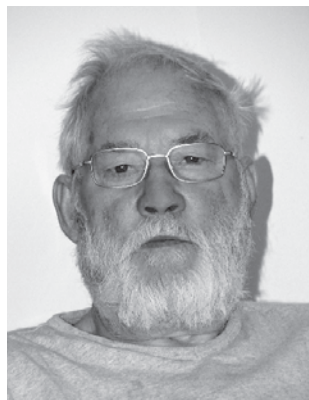
Later hoorde ik van mijn oom Frits dat opa een meester was in het smeden van krukassen voor tripel expansie motoren en dat er stukken bij waren van meer dan twintig ton. Toen ik in 1957 ging varen bij de KNSM heb ik aan boord van de oude *Hermes* en *Ganymedes* dat soort scheepsmotoren in bedrijf gezien. Toen wist ik dat het waar was: mijn opa smeedde stukken zo zwaar als 25 paarden.

Steenfabriek

Mijn moeder, Helena Maria (Leentje)Berkvens (1907-1984), groeide op in Tiel als jongste in een gezin van vijf meisjes en twee jongens. Het was een roerige tijd, waarin het opkomend socialisme botste met de rooms-katholieke kerk.

Moeders moeder, Wilhelmina van Wamel, werkte op een steenfabriek; ze was analfabeet, maar had volgens mijn moeder een goed verstand. Toen ze na het overlijden van haar man bij de kerk aanklopte voor steun, kreeg ze te horen dat ze maar veel moest bidden. Daar had ze niet veel tijd voor, want ze werkte overdag in het ziekenhuis en tijdens de fruitcampagne in jamfabriek De Betuwe. 's Avonds verstelde ze kleren en maakte ze nieuwe jurken voor vrouwen in de buurt.

Mijn moeder kon mooi vertellen over haar jeugd in Tiel. Hoe ze parmantig van de stoep van de Hoogere Burger School afstapte en deed of ze er leerling was. Hoe ze groente en kruiden uitventte bij rijke families als Dresselhuys en Daalderop. Hoe meneer pastoor allerhartelijkst omging met de kinderen van de rijkelui, maar naar arme kinderen niet omkeek.

Mijn oom Dorus 'dwaalde af' naar het socialisme. Toen hij had meegelopen in een optocht voor betere lonen en arbeidsomstandigheden, kwamen de pastoor en de kapelaan bij oma aangestormd. Met rode hoofden boven hun witte boorden eisten ze, dat ze maatregelen nam. Oom Dorus werd de maandag erop ontslagen. Meneer pastoor had een rondje gemaakt: voor mijn oom was er geen werk meer, ook niet in omliggende plaatsen, zelfs niet over de Waal.

Seringen

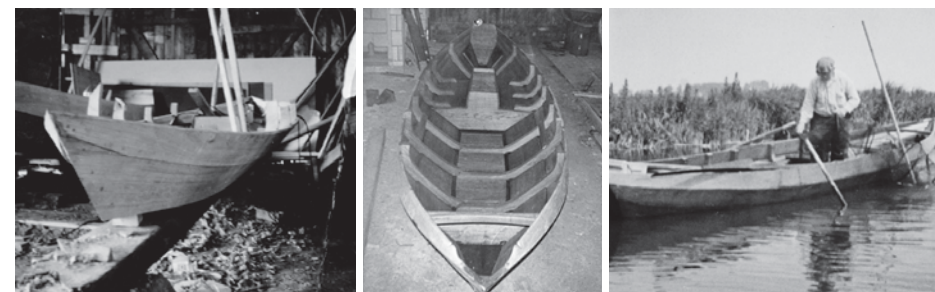
Mijn moeder vertrok toen ze zestien was uit Tiel naar Amsterdam, waar ze ging werken bij de familie Hanedoes aan de Herengracht. Ze had heimwee; in tranen vertelde ze haar mevrouw dat thuis de sering en nu zo prachtig bloeiden. Meteen ging het echtpaar Hanedoes in zijn auto met chauffeur naar Tiel om er een bos sering te halen en kennis te maken met Leentjes familie.

Leentje mocht op haar vrije dag wel uit, maar ze moest 's avonds om tien uur thuis zijn - tijd genoeg om mijn vader te leren kennen, een charmeur en knappe jongeman. Hij had intussen vioolles gehad van een zekere meneer Hoogland en kon prachtig spelen. Ik heb, totdat ik kennismakte met het spel van André Rieu, nooit iemand mooier horen spelen dan mijn vader. Vader raakte bevriend met Dirk, de zoon van zijn vioolleraar, die aan het Conservatorium studeerde maar geen groot talent was.

Kees Vos, die later mijn vader zou worden, lonkte naar andere meisjes. Leentje maakte de verkering uit. Door een toeval troffen ze elkaar toch weer: bij het rond van een straathoek botsten ze tegen elkaar. Gearmd liepen ze verder.

Niet lang daarna kwamen ze bij elkaar thuis. Op de Zeeburgerdijk vonden oom Roel en opa Vos Leentje een prachtmeid; de overigen spraken van 'die boerin'. Mijn vader viel in Tiel in de smaak. Leentje trouwde vanuit het huis waar ze werkte; ze kreeg een trouwjurk en een servies. Haar mevrouw was net zo trots als haar familie.

Kees Vos lonkte naar andere meisjes en Leentje maakte de verkering uit.

Een project van Willem Vos; de Waterlandse Jol gebouwd door Willem in 1968

Als ik denk aan de verkeringstijd van mijn ouders, zie ik de stadsgezichten van George Breitner - dienstbodes die over een brug in Amsterdam lopen - voor me.

Mijn ouders huurden een huis op de Zeeburgerdijk, schuin tegenover dat van mijn grootouders. Pa had moeite los te komen van zijn ouderlijk huis. Na het werk en ook als hij uit was geweest, ging hij eerst naar zijn ouders, broers en zussen. Ma, die naar hem uitkeek, zag hem dan langskomen.

Gelukkig werd hun eerste kind geboren, Kees, in 1930, het jaar waarin de crisis om zich heen begon te grijpen. Op het kantoor waar mijn vader werkte, was de spanning voelbaar. Nu en

dan werd een collega naar het vooranktoer geroepen om enige tijd later met stille trom te vertrekken. Pa vond dat verschrikkelijk - collega's met wie je lang had samengewerkt en die nu zo, zonder groet, uit je leven wegglipten.

Dirk Hoogland, mijn vaders oude vriend, was ook werkloos. Hij probeerde wat geld te verdienen als straatmuzikant. Na werkdag ging mijn vader met hem mee, naar het Leidseplein en Rembrandtplein - ook in die tijd al een bruisend wereldje. Dirk kwam geregeld eten. Hij leefde volgens mijn moeder in een vreemde werkelijkheid. Hij sprak over zijn muziekcarrière alsof je daar met je armen over elkaar op kon zitten wachten.

'Altijd maar weer Dirk over de vloer - mijn moeder kreeg er schoon genoeg van'

dam-Noord of Durgerdam. Naar Broek in Waterland. "Toen ik voor het eerst van de Galgouw de hoek omsloeg naar de Wagengouw, kreeg ik een heel goed gevoel - alsof ik op mijn plek was aangekomen," vertelde mijn moeder later.

Nog dezelfde week huurde ze een huis in Broek in Waterland; pas die avond vertelde ze het mijn vader. Een knallende ruzie was het gevolg. Op een zondag gingen ze vervolgens met het openbaar vervoer naar Broek in Waterland. Ze bekeken het huis en maakten een wandeling door het dorp. Pa moet toen in zijn hart heel blij zijn geweest met de beslissing.

Wordt vervolgd

Willem Vos

Amsterdamse dienstmeisjes (Breitner)

Mijn vader die langskwam op weg naar zijn ouders, altijd maar weer Dirk over de vloer - mijn moeder kreeg er schoon genoeg van. Ze ging er vaak met de fiets op uit, met Kees in het zitje langs de Diermezedijk, over de Oranjesluizen naar Amsterdam-Noord of Durgerdam.

UIT DE COLLECTIE

De typemachine van dokter Bakker

De schrijfmachine waarop dokter Bakker (1863-1933) honderden volksverhalen optekende. Bakker deed dit als plattelandsarts (1891 - 1920) in de gemeente Broek in Waterland en omgeving. De vertellers die hij interviewde, waren zijn patiënten, doorgaans melkveehouders, boerenknechten en vissers.

Chris Rümke, de achterkleinzoon van dokter Bakker, heeft deze typemachine (een Underwood) geschonken aan Vereniging Oud Broek in Waterland.

Trots laat Broek in Waterland zijn 'groen' zien

Vorige maand stond onderstaand bord aan de ingang van het dorp. Helaas wist bijna niemand wat dit betekende. Welnu de 'Entente Florale' is een samenwerkingsovereenkomst tussen de Stichting Entente Florale Nederland en het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV). Doel is het woon-, werk- en leefklimaat in de stedelijke omgeving te verbeteren.

De Gemeente Waterland had de kern Broek in Waterland opgegeven voor deelname aan de nationale groencompetitie 'Entente Florale 2010'. Broek in Waterland werd daarop prompt genomineerd. (Kon ook bijna niet anders met zo'n prachtig dorp.)

De overige genomineerden zijn de steden Deventer, Ede, Eindhoven, Heerhugowaard en Nijmegen en de dorpen Bladel, Elburg en Joure (gemeente Skarsterlân). Op 10 november maakt de minister van LNV officieel de uitslag bekend in Vlaardingen, vorig jaar de 'groenste stad'.

Op 30 juli was het zo ver. Een deskundige jury van twaalf personen, onder wie hoveniers, stedenbouwkundigen, onderhoudsdeskundigen en landbouwarchitecten kwam op bezoek. René Otter (beleidsmedewerker Groen & Spelen),

verantwoordelijk voor dit goed voorbereide hoge bezoek, begon de dag met een uitgebreide presentatie in het Broeker Huis. Daarna leidde hij de groep, geassisteerd en ondersteund door dorpsgenoot en raadslid Jaap Wortel en Jan Maars (een van de gidsen van Vereniging Oud Broek in Waterland) door de historische kern. Op de fiets werden vervolgens nog enkele speel- en groenlocaties in zowel Broek Zuid als Broek Noord bezocht.

De lunch werd op deze zonovergoten dag gebruikt tijdens een rondvaart door het buitengebied richting Overleek, onder de bezielande leiding van Jan Spaans. Het gezelschap ging aan land in het gebied, waar ongeveer duizend jaar geleden de geschiedenis van Broek in Waterland begon. Tijdens en na de lunch hield Jan Spaans een deskundig, interessant en indrukwekkend betoog over het belang van het groen in het buitengebied van onze kern(en). De inzet van de organisatoren liet niets te wensen over.

Nu maar wachten op 10 november.

GEHEIMZINNIGE MOORD IN WATERLAND

BEZOEKERS VONDEN VROUW DOOD IN HAAR CAFÉ

BROEK IN WATERLAND, DONDERDAG 3 JANUARI 1957 - Geheel Broek in Waterland gonst van geruchten: gistermiddag is er in een verzegelde doodkist, het stoffelijk overschot begraven van de 69-jarige weduwe Sijtje Koster en iedereen in het dorp vraagt zich af, op welke geheimzinnige wijze de eigenares van het oudste café - De Zwaan - vorige week donderdag of vrijdag om het leven is gekomen. Zelfs de dorpsveldwachter, wachtmeester B.Bolks van de rijkspolitie, beweert tegenover de Broek in Waterlanders voor een raadsel te staan, maar mr. W.P. Bakhoven in Amsterdam, officier van justitie en hoofd van het arrondissementsparket, weet wel beter. Op zijn bureau ligt een rapport van dr.J.Zeldenrust uit Den Haag, de patholoog anatoom die in het stadsziekenhuis van Purmerend de sectie op het lijk heeft verricht. In dat rapport staat als conclusie: "De weduwe Sijtje Koster is gewurgd. De dood is ingetreden door verstikking."

Dat café De Zwaan vrijdag de gehele dag gesloten is geweest heeft niemand die dag verbaasd, want Sijtje Koster deed wel meer de deur voor een paar uurtjes op slot. Maar toen vrijdagavond de Kaartclub voor de deur stond, voor de gesloten deur, en op kloppen noch belten gereageerd werd, is wachtmeester Bolks geroepen. Hij kwam op de fiets aangesnel, brak de deur open en vond de caféhoudster voor het buffet op de grond: dood en met een kleine wond aan het hoofd.

De kaartclub ging naar het dorp terug om het nieuws rond te vertellen en wachtmeester

Bolks belde zijn chefs: adjudant K.Zeeman in Monnikendam, de recherche in Amsterdam, de justitie. Men snuffelde de gehele avond in het huis rond, vond hier en daar wat geld, nergens een chaos, niets dat op en misdrijf leek en concludeerde dat de weduwe Koster plotseling was gestorven aan een hartverlamming.

Elke gedachte aan moord of doodslag ontbrak. In die geest werd verslag uitgebracht aan mr. Bakhoven. Deze gaf echter toch, voor alle zekerheid, bevel tot sectie, nam het lijk in beslag en liet dr. Zeldenrust naar Purmerend komen. Pas toen diens rapport bekend was kwam de politie op grote schaal in actie.

Had de weduwe geld? Hoeveel? Waar is dat? Dat waren de eerste vragen die men zich stelde. Deurwaarder H. Heiloo uit Purmerend zocht de financiën uit. Hij kwam tot een geruststellende, maar

merkwaardige conclusie. Alles klopte tot op de cent nauwkeurig. Wat volgens de boekhouding in huis moest zijn, dat was er. Zelfs in de la van de toonbank zat geld, een klein bedrag. Als er dus iets geroofd is, moet het een spaarpot zijn. Sijtje Koster was niet onbemiddeld, zeggen de dorpelingen. Ze heeft pas zeventien mille van de Provincie gekregen, omdat haar café moet worden afgebroken voor verbredening van de provinciale weg, fluistert men. Ze moet wel een spaarcentje gehad hebben, want ze legde er niet op toe, in café De Zwaan. Is er misschien iemand in het café gekomen die een paar honderd gulden wilde hebben, dat geld uit de la heeft gehaald en de rest er in heeft laten zitten om een natuurlijke dood waarschijnlijk te maken?

Er is nog meer. Alle sleutels van de weduwe Koster waren weg. De politie zocht overal en

vond er wat in een schort. Maar die van de twee buitendeuren, voor en achter, zijn nog weg. Niemand begrijpt daar iets van, want Sijtje Koster was een echte zakenvrouw, die haar sleutels niet liet slingeren. Heeft iemand ze misschien meegenomen of is zij ze al eerder kwijtgeraakt? Het zijn allemaal vragen waar niemand een antwoord op weet. De bij het onderzoek ingeschakelde rijkspolitiemannen houden druk besprekingen, verhoren ieder uit Sijtje Koster's naaste omgeving maar komen

niet vel verder. Tegenover buitenstaanders zwijgen zij. Het woord "moord" hebben zij

• Vrijdagavond stond de kaartclub van Broek in Waterland voor de gesloten deuren van café De Zwaan. Toen de politie de deur had opengebroken vond men de eigenares, de 69-jarige weduwe Sijtje Koster, dood voor het buffet liggen. Naar later bleek gewurgd.

nog tegenover niemand in Broek in Waterland gebruikt, maar het dorp vind het toch wel raar dat zij nu nog aan de zaak van Sijtje Koster bezig zijn.

"'t is een mysterie", vindt het dorp, en dat is de politie, hoewel zij meer weet, wel met de mensen eens.

Want men heeft geen idee wie Sijtje Koster om het leven gebracht heeft. En de moordenaar heeft een grote voorsprong van dagen.

UIT DE COLLECTIE

Houten melkemmer, buitenom blauw geschilderd, binnenin grijs. Afkomstig van de boerderij van Valkenburg aan de Atjehgouw.

Om de melk niet snel zuur te laten worden, moesten de handen van de boer, de uier van de koe en de melkemmer goed schoon zijn. Het schoonhouden van een houten emmer was niet eenvoudig. Na verloop van tijd kwamen er naden en spleten in de emmer, waarin melkresten achterbleven.

Om die melkresten goed te kunnen verwijderen, werd de houten emmer een-

tweemaal per maand na reiniging met een papje van ongebluste kalk goed ingesmeerd. Vooral de naden en de spleten kregen een grote beurt. Een halve dag laten drogen en dan goed uitboenen en spoelen, zo luidde het recept. Eind negentiende, begin twintigste eeuw werd nog gespoeld met slootwater, waar in die tijd heel wat minder verontreiniging in zat, dan tegenwoordig.

Bovenstaande tekst is ontleend aan 'Onze landbouwwerktuigen', uitgegeven door de firma Wed. J.C. Massee en Zoon te Goes. De volledige tekst is te vinden op Google boeken.

OPEN MONUMENTEN DAGEN

Vereniging Oud Broek in Waterland organiseert zaterdag 11 september om 12 en 14 uur en zondag 12 september om 14 uur rondleidingen door de historische kern van het dorp. Gestart wordt in de Hervormde Kerk.

Een bezoek aan het Beroemde Huis aan de Erven is inbegrepen. Het Beroemde Huis is in 2001 door de Rijksdienst voor de Monumentenzorg en het Instituut Collectie Nederland geplaatst op de lijst van honderd mooiste interieurs in Nederland in de periode 1600-1900.

Het aantal plaatsen is beperkt. Een kwartier voor vertrek begint de inschrijving en... vol is vol. De rondleidingen zijn gratis, maar een donatie voor de restauratie van de kerk, een van de mooiste monumenten in ons dorp, wordt bijzonder op prijs gesteld.

De Broeker Kerk is geopend op zaterdag tussen 10 en 16 uur en op zondag tussen 13 en 16 uur.